

Руслана Крамар,

кандидат юридичних наук, доцент, декан
юридичного факультету Львівського
університету бізнесу та права
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5086-9845>

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ, ОДЕРЖАНИМИ ВІД КОРУПЦІЙНИХ ТА ІНШИХ ЗЛОЧИНІВ: МІЖНАРОДНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ АСПЕКТИ

У статті проаналізувати загальні аспекти інституційного забезпечення функціонування механізмів виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів на міжнародному та національному рівнях. У висновках зазначено, що Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів належить не тільки будувати орган із чистого аркуша, а й на основі вивчення та зарубіжного досвіду, дотримання норм і стандартів міжнародної діяльності у відповідній сфері, формувати відповідну державну політику, що передбачено спеціальним Законом. Завдання АРМА полягає в тому, щоб, використовуючи міжнародний досвід і налагоджуючи співпрацю з міжнародними організаціями, зробити його в межах закону настільки унікальним за своєю ефективністю, щоб ні в кого не виникало питань щодо доцільності його існування.

При цьому АРМА повністю під силу забезпечити збереження, економічну вартість і реалізацію відповідних активів, а також передачу їх в управління відповідно до Закону та реалізацію конфіскованих у кримінальному провадженні активів. Очевидно, що нова система управління активами, яку створить агентство, має приносити державі дохід, а не спричиняти збитки та породжувати корупцію.

Ключові слова: інституційне забезпечення, корупція, активи, одержані від корупційних та інших злочинів.

Крамар Р.

Институциональное обеспечение выявления, розыска и управления активами, полученными от коррупционных и других преступлений: международный и отечественный аспекты

В статье проанализировать общие аспекты институционального обеспечения функционирования механизмов выявления, розыска и управления активами, полученными от коррупционных и других преступлений на международном и национальном уровнях. В выводах отмечается, что Национальному агентству Украины по вопросам выявления, розыска и управления активами, полученными от коррупционных и других преступлений относится не только строить орган с чистого листа, но и на основе изучения и зарубежного опыта, соблюдения норм и стандартов международной деятельности в соответствующей сфере, формировать соответствующую государственную политику, предусмотрено специальным законом. Задача АРМА заключается в том, чтобы, используя международный опыт и налаживая сотрудничество с международными организациями, сделать его в рамках закона настолько уникальным по своей эффективности, чтобы ни у кого не возникало вопросов о целесообразности его существования.

При этом АРМА вполне по силам обеспечить сохранение, экономическую стоимость и реализацию соответствующих активов, а также передачу их в управление в соответствии с Законом и реализацию конфискованных в уголовном производстве активов. Очевидно, что новая система управления активами, которую создаст агентство, должно приносить государству доход, а не вызывать убытки и порождать коррупцию.

Ключевые слова: институциональное обеспечение, коррупция, активы, полученные от коррупционных и других преступлений.

Kramar R.

Institutional support for detection, search and management of assets obtained from corruption and other crimes: international and domestic aspects

The article analyzes the general aspects of institutional support for the functioning of mechanisms for detecting, investigating and managing assets derived from corruption and other crimes at the international and national levels. The conclusions state that the National Agency of Ukraine for Detection, Investigation and Management of Assets

Obtained from Corruption and Other Crimes should not only build a body from scratch, but also on the basis of study and foreign experience, compliance with norms and standards of international activity in relevant fields, to form the corresponding state policy that is provided by the special Law. ARMA's task is to use international experience and establish cooperation with international organizations to make it within the law so unique in its effectiveness that no one has questions about the appropriateness of its existence.

At the same time, ARMA is fully capable of ensuring the preservation, economic value and sale of relevant assets, as well as their transfer to management in accordance with the Law and the sale of assets confiscated in criminal proceedings. It is obvious that the new asset management system that the agency will create should bring income to the state, and not cause losses and create corruption.

Keywords: institutional support, corruption, assets obtained from corruption and other crimes.

Постановка проблеми. Проблема незаконного вивезення коштів з України за увесь період незалежного існування держави ніколи не була новою, однак особливо актуалізувалася після Революції Гідності 2014 року та початку розслідування резонансних справ про вивезення закордон чималих активів представниками попередньої влади на чолі з президентом В. Януковичем. У цьому в нагоді стали рекомендації та механізми провідних міжнародних інституцій і зарубіжна практика ведення аналогічних справ.

Корупція залишається одним з негативних соціальних явищ, що турбує українське суспільство і державу. Упродовж недавнього часу Україна здійснила перші кроки до масштабних антикорупційних реформ, спрямованих на створення нової інституційної системи запобігання, виявлення та покарання за корупцію, що надало системного характеру зусиллям органів державної влади у боротьбі з корупцією та призвело до покращення відповідних показників. Реалізовано ряд рекомендацій міжнародних організацій, включаючи правове, інституційне, фінансове і кадрове зміцнення антикорупційних структур, посилення співробітництва та взаємодії з міжнародними організаціями з метою більш ефективної боротьби з корупцією.

З огляду на зазначене необхідно проводити комплексне дослідження проблематики виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, що відповідає національним інтересам України та є неодмінним елементом її безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблематики інституційного забезпечення функціонування механізмів виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів досліджували вчені Г. Буюджи, О. Бусол, Л. Гарбовський, М. Ліхачов, О. Резнікова, Г. Терещук та інші.

Мета статті – проаналізувати загальні аспекти інституційного забезпечення функціонування механізмів виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів на міжнародному та національному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. В п'ятому моніторинговому звіті ЄС щодо виконання Україною Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України (08.05.2015) в пункті 2.3.1.3. розділу «Попередження та боротьба з корупцією» було доручено Україні утворити Національне агентство з розшуку незаконних активів. Тому у 2016 році створене Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. АРМА забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення й розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковані в кримінальному провадженні. Активи закон трактує як кошти, майно, майнові та інші права, на які може бути накладено або уже накладено арешт у кримінальному провадженні або які конфісковані за рішенням суду в кримінальному провадженні. АРМА здійснює діяльність щодо встановлення факту існування таких активів, визначає місцезнаходження активів, на які може бути накладено арешт [1]. Управління активами при цьому передбачає таке розпорядження активами, яке забезпечує їх збереження, економічну вартість і реалізацію відповідних активів, їх передачу в управління відповідно до закону та реалізацію конфіскованих у кримінальному провадженні активів.

Заарештовані гроші або доходи від управління повернутими активами мають зараховуватися на депозитні рахунки агентства в державних банках або до державного бюджету України. Закон передбачив створення Єдиного державного реєстру активів, одержаних злочинним шляхом, що дає можливість заарештовувати активи на ранніх етапах слідства та управляти ними до конфіскації.

Отже, відповідно до закону, основними складовими діяльності АРМА визначено: а) виявлення, розшук активів; б) управління активами.

Насамперед зазначимо, що діяльність із розшуку активів має включати елементи економічної, фінансової розвідки. Насамперед іде мова про фінансовий моніторинг (як один з методів фінансової розвідки) як сукупність заходів з аналізу інформації щодо фінансових операцій, а також заходів з перевірки такої інформації відповідно до чинного законодавства. Втім фінансова розвідка в Україні здійснюється Державною службою фінансового моніторингу України (ДСФМ). Фінансова та економічна розвідка не є функцією АРМА. ДСФМ здійснює збирання, обробку та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інші операції, пов'язані з відмиванням доходів.

З метод вивчення зарубіжного досвіду серед аналогічних закордонних структур звернемо увагу на американську FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) [2]. Варто зазначити, що, крім штатних працівників, в її управлінні працюють прикомандировані представники митної служби, Міністерства фінансів, Секретної служби, Федерального бюро розслідувань, Бюро з контролю обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів і вогнепальної зброї, Поштової служби, Служби внутрішніх доходів, Служби судових виконавців, Управління з боротьби з незаконним розповсюдженням наркотиків та Федеральної резервної системи США. Щорічний бюджет FinCEN становить близько 300 млн. дол. США.

Програмне забезпечення систем «штучного інтелекту» AIC FinCEN дає змогу здійснювати автоматичне сканування 60 державних і комерційних баз даних та одночасно проводити аналіз розрізнених відомостей про один об'єкт (організацію, приватну особу), що перебувають у різних установах США. Окрім обробки фінансової бази даних, яка має конфіденційну інформацію майже за 25 останніх років, FinCEN використовує «штучний розум» для підготовки довідок під умовною назвою «форми про кримінально карану діяльність». Такі форми складаються у FinCEN у тих випадках, коли банки, інспектори міністерства фінансів, податкової служби та інші контролюючі органи виявляють підозрілі з точки зору законності операції [3].

Щоб відстежити далі активи з метою встановити, чи має фізична, юридична особа або організація рахунок у фінансовому закладі США, іноземна юрисдикція може звернутися за інформацією до FinCEN через процедуру, яка відома як запит 314(а). Після його отримання фінансові установи США зобов'язані перевірити свої документи та з'ясувати, чи відкрив цей заклад рахунок або здійснив операцію від імені фізичної чи юридичної особи або організації, яка обґрунтовано підозрюється правоохоронними органами (на основі достовірних відомостей) у причетності до діяльності з відмивання значної суми грошей.

Національні агентства країн світової співдружності з питань повернення та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, співпрацюють з мережею розслідувань, пов'язаних з поверненням доходів, здобутих корумпованим шляхом, або кримінальних доходів узагалі – Ініціативою з повернення вкрадених активів (Stolen Asset Recovery Initiative, StAR), а також Кемденською міжвідомчою мережею з повернення активів (Camden Asset Recovery Inter-Agency Network, CARIN). Функція забезпечення співробітництва з CARIN прямо закріплена в п. 3 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [1].

Міжурядовим органом, завданням якого є розробка і сприяння стратегії боротьби з відмиванням грошей як на національному, так і на міжнародному рівні, є Група з розробки фінансових заходів з відмивання грошей (FATF). FATF є «органом формування стратегії». Інституція розробляє заходи щодо формування в кожній державі режиму протидії легалізації незаконно отриманих доходів. Рекомендації FATF спрямовані на: а) вдосконалення правової системи в державі; б) підвищення ролі фінансових і кредитних установ у протидії відмиванню грошей; в) активізацію міжнародного співробітництва в цій сфері. FATF відповідно до критеріїв ризиків розробило два списки держав, які відхиляються від застосування контрзаходів для захисту світової фінансової системи від ризиків відмивання грошей («сірий» і «чорний») [4, с. 315].

З наведених прикладів діяльності зарубіжних та міжнародних інституцій відповідного профілю випливає, що діяльність АРМА неодмінно повинна перетинатися з функціями інших антикорупційних інституцій, у тому числі діяльністю слідчих, детективів з розшуку активів.

В Україні відносини у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, регулює Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 14 грудня 2020 р. 2019 hjre № 249, який спрямований на боротьбу з фінансуванням тероризму [5]. Однак аналіз українського законодавства в розглянутій сфе-

рі дав підстави досліднику О. Бусол зробити висновок про обмежене законодавче регулювання взаємної правової допомоги в кримінальному провадженні поряд з участю України в понад 50 двосторонніх міжнародних договорах з питань протидії злочинності, які, зокрема, передбачають передачу власності [6]. До таких договорів належать: Європейська конвенція про видачу правопорушників (ETS 024) (Париж, 13 грудня 1957 р.) і додаткові протоколи до неї 1975 і 1978 р.; Європейська конвенція про взаємну допомогу в кримінальних справах (Страсбург, 20 квітня 1959 р.) і додатковий протокол до неї 1978 р.; Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 року; Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах (ETS № 73) 1972 року; Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 року.

Законодавство України та зарубіжних держав визначає, що міжнародний розшук, арешт і конфіскація отриманих злочинним шляхом грошових сум і майна – це акт міжнародної правової допомоги, що здійснюється відповідно до угод, укладених чи прийнятих на основі доручень компетентних правоохоронних органів або судів зарубіжних країн методом виявлення та забезпечення збереження грошей, що підлягають конфіскації, цінностей і майна, отриманих злочинним шляхом, які належать обвинуваченому, а також доходів від злочинної діяльності, їх передача іншій державі для використання в кримінальному судочинстві доказу або для відшкодування шкоди [4].

Міжнародним правовим актом, спрямованим на проведення спільної кримінальної політики в протидії тяжким злочинам є Конвенція про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 року (Страсбург) [7]. У ст. 13 Конвенції передбачено, що сторона, яка отримала клопотання про конфіскацію засобів або доходів, розташованих на її території, забезпечує виконання постанови, ухваленої судом сторони, яка запитує про конфіскацію таких засобів чи доходів, або передає це клопотання своїм компетентним органам з метою отримання постанови про конфіскацію та в разі одержання такої постанови виконує її. Згідно зі ст. 15 запитувана сторона розпоряджається будь-якою конфіскованою власністю відповідно до свого внутрішнього законодавства, якщо зацікавлені сторони не дійдуть іншої згоди.

До міжнародних документів універсального характеру щодо протидії злочинності також належать: Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН «Загальна декларація прав людини» від 10 грудня 1948 р., згідно з якою кожна людина має право на ефективне відновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом, у тому числі й на захист права володіти майном як одноособово, так і разом з іншими; Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину та зловживання владою від 23 листопада 1985 р., затверджена Резолюцією № 40/34 Генеральної Асамблеї ООН, яка визначає, що необхідно розуміти під жертвами злочину, правами жертв злочину, правами правопорушників і третіх сторін; Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила), прийняті Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 року.

Резолюція Генасамблеї ООН № 45/107 містить Рекомендації щодо міжнародного співробітництва щодо запобігання злочинності та кримінального правосуддя в контексті розвитку нового міжнародного економічного порядку, які акцентують на прийнятті необхідних законодавчих та інших заходів з метою забезпечення жертв злочинів ефективними засобами правового впливу.

Стаття 13 Типового договору про видачу, прийнятого 14 грудня 1990 року Резолюцією № 45/116 Генеральної Асамблеї ООН, закріплює, що вся виявлена в запитуваній державі власність, набута в результаті злочину або може знадобитися як доказ, передається при наявності прохання запитуваної держави, якщо на видачу є дозвіл.

Згідно з п. 2d ст. 1 Типового договору про взаємну допомогу в галузі кримінального правосуддя Резолюції 45/117 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року взаємна правова допомога повинна надаватися в проведенні розшуку та арешті майна. У ст. 17 цього ж документа правоохоронним органам рекомендується (в межах національного законодавства) виконувати прохання про розшук, конфіскацію та передачу державі, яка запитує, будь-яких матеріалів для використання як доказів. Також цією Резолюцією прийнято Факультативний протокол до Типового договору про взаємну правову допомогу в галузі кримінального правосуддя, що стосується прибутків від злочинів. Під прибутками від злочину в п. 1 розуміється власність, отримана або реалізована прямо чи опосередковано внаслідок здійснення правопорушення, або інші вигоди, отримані в результаті правопорушення. Пункт 2 визначає порядок реалізації прохань запитуваної сторони про встановлення й розшук таких доходів, відповідно до яких запитувана держава повинна прийняти заходи з метою встановити, чи перебувають доходи від передбаченого злочину в межах її юрис-

дикції. У п. 4 сформульовано дозволені їй законодавством заходи з метою не допустити будь-яких операцій, передачі або використання цих доходів до прийняття судом запитуваної держави остаточного рішення.

Враховуючи укладені Україною міжнародні договори, при розшуку грошових коштів і майна, отриманих злочинним шляхом, їх арешті, збиранні пов'язаних з цим доказів можуть застосовуватися всі види передбачених кримінально-процесуальним законодавством України процесуальних дій, у тому числі вилучення та обшук.

Також у 2003 році Україна ратифікувала Європейську конвенцію про міжнародне визнання судових рішень по кримінальних справах 1970 року. Виконання рішень іноземних судів в Україні регулюється розділом VIII Цивільного процесуального кодексу України (ЦПКУ) (пп. 2, 7, 8 ст. 396), де містяться підстави невиконання рішень іноземних судів. Рішення іноземного суду, не підтвержене українським судом, не повинно виконуватися – з урахуванням п. 1 ст. 14 Закону України «Про міжнародне приватне право» (суперечність імперативним нормам права України) і п. 7 ст. 396 ЦПКУ (виконання рішення загрожує інтересам України). У п. 1 ст. 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» зазначається, що норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, не сумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України [8].

Щодо управління арештованим майном, за кордоном із цією метою в деяких державах створюються спеціалізовані органи, подібні українському АРМА (наприклад, англійський SOCA, чеський UOKFK, французький AGRASC та ін.) [9, с. 251].

Створення зазначеного агенства (АРМА) багатьма фахівцями розглядається досить септично, що зумовлюють об'єктивні реалії. По-перше, проблема полягає не стільки в пошуку активів корупціонерів, скільки у їх стягненні, тобто у винесенні обґрунтованого вироку суду в кримінальній справі [10]. Причому, якщо стягнення планується за кордоном, потрібно, щоб вироку повірив ще і європейський суд за місцем стягнення. Поки що повідомлення про арешт рахунків за кордоном зустрічаються набагато частіше, ніж повідомлення про звернення на них стягнення. По-друге, для арешту активів за кордоном необхідне обґрунтоване клопотання зі сторони українського слідства, до того ж обґрунтоване за європейськими (нехай і з певними припущеннями), а не за українськими стандартами [6]. Тобто основна робота знову ж таки лягає не на агентство, а на українське слідство.

До того ж Україна не приєдналася до Міжнародної конвенції із забезпечення доступу до рахунків нерезидентів, не підписала та не ратифікувала відповідної угоди, яка забезпечить доступ органам влади до рахунків українських резидентів у закордонних банках.

В Україні гостро постала проблема міжвідомчої взаємодії – інформація на запити правоохоронних органів від інших державних органів не надходить негайно. Національне агентство повинне мати повноцінний доступ до всіх національних реєстрів і надавати необхідну інформацію на запити правоохоронних органів у короткий термін. Так вдасться оптимізувати роботу Генеральної прокуратури, Служби безпеки України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро і Державної фіскальної служби. Агентство співпрацюватиме з АРО/АМО інших держав, що дасть можливість встановлювати наявність отриманого незаконним шляхом майна українських громадян на їхній території [6].

Зарубіжний досвід показує, що створення сучасної ефективно діючої системи боротьби з організованою злочинністю, у тому числі корупційною, можливе за умови застосування нормативно-правового регулювання, що відповідає міжнародним стандартам, і комплексного використання передових комп'ютерних інформаційних технологій. Українському АРМА необхідно співпрацювати з такими установами, як UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime – підрозділ ООН з протидії незаконному обігу наркотиків, зброї, організованої злочинності, торгівлі людьми та міжнародному тероризму) та Європол. Експерти цих інституцій можуть не тільки поділитися досвідом, а й допомогти у виборі відповідного програмного обладнання.

Безперечним успіхом не надто тривалої історії роботи АРМА стало прийняття розробленого цією українською інституцією проекту Резолюції «Посилення міжнародного співробітництва в сфері повернення активів та управління замороженими, арештованими і конфіскованими активами» в рамках 8-ї сесії Конференції держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, яка проходила з 16 по 20 грудня 2019 року в м. Абу-Дабі (Об'єднані Арабські Емірати). Цей акт містить рекомендації щодо вдосконалення механізмів розшуку незаконних активів, управління арештованим майном і повернення активів. Резолюція спрямована на посилення спроможностей інституцій, уповноважених на розшук, арешт, конфіскацію і повернення активів, одержаних злочинним шляхом, протидію корупції [11]. З метою належної імплементації новел цієї

References

1. Zakon Ukrainy «Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyavlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv» [Law of Ukraine «On the National Agency of Ukraine for Detection, Investigation and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes»] vid 10 lystopada 2015 roku № 772-VIII. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 1, 2 [in Ukrainian].
2. Financial Crimes Enforcement Network. Retrieved from <https://az6taulmujhlj4galshnitcity-jj2cvlaia66be-www-fincen-gov.translate.goog/> [in English].
3. Nevdashov, Y. FinCEN – amerykanskyi otvet fynansovym prestuplenyiam [FinCEN – the American response to financial crime]. *Ekonomycheskyi terroryzm – Economic terrorism*. Retrieved from <http://www.e-terror.ru/it2b2.view7.page18.html> [in Russian].
4. Shyian, D.V. (2013). Analiz mizhnarodnykh standartiv z protydii vidmyvanniu hroshei ta finansuvanniu teroryzmu [Analysis of international standards for combating money laundering and terrorist financing]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of socio-economic research*, 48, 314-320 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannta protydiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom zhovtnia» vid 6 hrudnia 2019 roku № 361-IX. (2020). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 25, 171 [in Ukrainian].
6. Busol, O. Vyavlennia, rozshuk ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv: mizhnarodno-pravov aspekty i dosvid dlia Ukrainy [Detection, search and management of assets derived from corruption and other crimes: international legal aspects and experience for Ukraine]. (2020). *Tsentr doslidzhen sotsialnykh komunikatsii of NBUV – NBUV Center for Social Communications Research*. Retrieved from http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2374:viyavlennya-rozshuk-ta-upravlinnya-aktivami-oderzhanymi-vid-koruptsiinykh-ta-inshykh-zlochyniv&catid=8&Itemid=350 [in Ukrainian].
7. *Konventsia pro vidmyvannia, poshuk, aresht ta konfiskatsiiu dokhodiv oderzhanykh zlochynnym shliakhom* [Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime], Strasburh, 8 lystopada 1990 roku. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy «Pro mizhnarodne pryvatne pravo» [Law of Ukraine «On Private International Law»] vid 23 chervnia 2005 roku № 2709-IV. (2005). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 32, 422 [in Ukrainian].
9. Harbovskiy, L. A. (2006). Zabezpechennia konfiskatsii hroshovykh sum i maina, otrymanykh zlochynnym shliakhom (mizhnarodno-pravovi aspekty) [Ensuring the confiscation of money and property obtained by criminal means (international legal aspects)]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii DPS Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the State Tax Service of Ukraine*, 3, 248–255 [in Ukrainian].
10. Shemelin, D. Shvydshe za vse, stosovno stiahnennia zarubizhnykh aktyviv stvorennia ahentstva ne pryvede ni do yakykh realnykh zmin [Most likely, regarding the recovery of foreign assets, the creation of the agency will not lead to any real changes]. *Sait yuryd. firmy «Ilyashev ta Partnery» – Site jurid. Ilyashev & Partners*. Retrieved from <http://attorneys.ua/uk/publications/%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B5-%D0%B2%D1%81%D0%B5%D0%B3%D0%BE-%D0%B2-%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B8-%> [in Ukrainian].
11. *Povernennia aktyviv ta upravlinnia konfiskovanymy: Kabmin zatverdyv plan zakhodiv* [Return of assets and management of confiscated: The Cabinet of Ministers approved the action plan]. 09.10.2020. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3115142-povernenna-aktiviv-ta-upravlinna-konfiskovanymi-kabmin-zatverdiv-plan-zahodiv.html> [in Ukrainian].
12. *Povernennia aktyviv ta upravlinnia konfiskovanymy: Kabmin zatverdyv plan zakhodiv* [Return of assets and management of confiscated: The Cabinet of Ministers approved the action plan]. 09.10.2020. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3115142-povernenna-aktiviv-ta-upravlinna-konfiskovanymi-kabmin-zatverdiv-plan-zahodiv.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021.